

WOUTER VERSCHULDEN

**DE VAL
VAN
BELGIË**

MANTEAU

VOORWOORD

Overmoed en zelfbedrog. Het zijn de overheersende thema's van een prachtig en wereldberoemd schilderij dat in Brussel hangt, vlak bij het koninklijk paleis en de Kamer, in de KMSKB: *De val van Icarus* van Pieter Bruegel de Oude, uit 1565. Het verhaal uit de Griekse mythologie is bekend: Icarus, de held, vliegt met vleugels gemaakt door zijn vader Daedalus en vastgeplakt met bijenwas zijn vrijheid tegemoet. Maar in zijn enthousiasme gaat hij steeds dichter richting de zon, terwijl hij de waarschuwingen van zijn vader in de wind slaat. De was smelt, Icarus stort in zee en verdrinkt.

Het is een narratief dat tot vandaag uiterst herkenbaar is, niet enkel dankzij Brueghel. Elke held maakt het onvermijdelijke mee: de val. *From zero to hero* kan in het Engels net zo goed omgedraaid worden: de steile klim, en daarna de onvermijdelijke gang naar beneden. Het is die val die veel politici vrezen. Macht verandert immers onherroepelijk elke mens. Macht werkt verslavend, als een drug. Politici moeten als mens ijzersterk zijn om niet te vervallen in overmoed en zelfbedrog, wat onvermijdelijk leidt tot de neergang.

Bruegel voegde er in 1565 overigens een visueel belangrijk element aan toe, dat op zijn schilderij veel meer plaats inneemt dan de onfortuinlijke Icarus: de boer, die verder ploegt op de voorgrond en niets merkt. Helden en leiders komen en gaan, de wereld draait verder door. Menselijke onverschilligheid primeert, of minstens de realiteitszin van het dagelijkse leven, boven de dromen en ambities van de halfgoden, de leiders, zo leek Bruegel al te willen vertellen.

Of misschien vertelde Bruegel wel iets anders: wat als onze contemporaine 'helden', onze politici, falen door dat zelfbedrog, door die hubris? Wie betaalt dan de prijs? De kromme rug van de boer die verder ploegt, is meer dan een teken aan de wand.

Vandaag is de Wetstraat verworden tot een plek waar politici plots als een komeet aan het firmament verschijnen en waar een nieuwe generatie de oude staatsmannen is komen vervangen. Daarin schuilt ook het bredere gevaar: wanneer een partijleider of zelfs een premier neerstort als Icarus, dreigt een heel land mee te vallen. En finaal betalen de burgers de rekening. Die symbiose van menselijk verval aan de top en een hele natie die daarmee wegglijdt, is eeuwenoud maar tegelijk springlevend.

Wouter Verschelden, oktober 2024

INHOUDSTAFEL

Voorwoord 4

Inleiding 10

- 1 **Mourir sur scène** 16
HOE DE PREMIER VAN BELGIË ZIJN ZWANENZANG BELEEFD OP DE AVOND VAN DE VERKIEZINGEN
- 2 **De roze wolk van Vivaldi** 28
HOE DE CROO I EEN DROOMSTART NEEMT
- 3 **Opluchting op het Paleis** 42
HOE VIVALDI DE KONING EINDELIJK VERLOST VAN EEN STUURLOOS LAND
- 4 **De hyper-président verliest op een haar na zijn voorzitterschap** 56
HOE SOPHIE WILMÈS HET VEL VAN HAAR VOORZITTER REDT
- 5 **Een dolkstoot die Calvo niet zag aankomen** 68
HOE GROEN IN EEN BURGEROORLOG TERECHTKOMT
- 6 **Meester Frank doet de virologen vergeten** 80
HOE HET LAND WEER IN HANDEN VAN DE REGERING KOMT
- 7 **Hebzucht komt voor de val** 99
HOE DE LIBERALEN HUN MEEST VEELBELOVENDE PARLEMENTSLID TEN ONDER ZIEN GAAN
- 8 **Hard tegen onzacht: Mahdi versus de hongerstakers** 114
HOE DE HONGER NAAR POPULARITEIT EEN HEEL DURE PRIJS DREIGT TE KRIJGEN
- 9 **Zuhal Demir maakt Jan Jambon het leven zuur** 130
HOE DE VLAAMSE REGERING WORSTELT MET HAAR GROOTSTE STER
- 10 **Het ongenoegen van Paul Magnette** 143
HOE DE GROOTSTE PARTIJ ZICH NIET THUIS VOELT IN VIVALDI
- 11 **Een onnavolgbaar stukje theater in de bunker van de Wetstraat** 156
HOE VIVALDI EEN EERSTE KEER INTERN VOLLEDIG KRAAKT, EN NIEMAND DIE HET ZIET
- 12 **Een lijk wordt weer levend** 172
HOE DE MR OPSTAAT UIT DE DODEN
- 13 **De groene burgeroorlog eindigt met alleen maar verliezers** 190
HOE GROEN ZELFS OVER DE ERFENIS VAN ALMACI EEN BIKKELHARDE STRIJD LEVERT

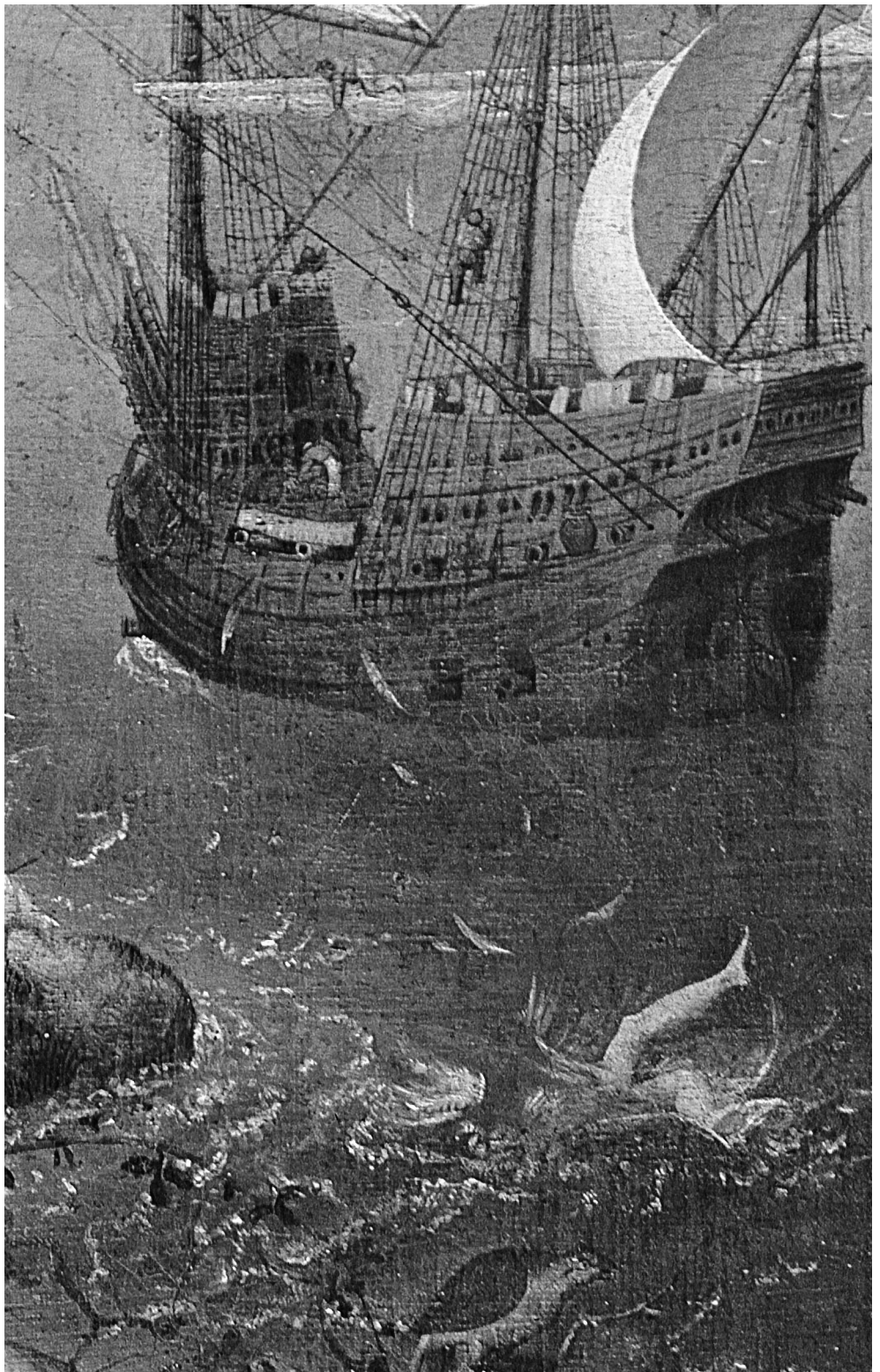
- 14 **Hoe een sluipmoordenaar Joachim Coens afmaakt** 204
CD&V WISSELT VAN VOORZITTER
- 15 **Hoe een sluipmoordenaar Wouter Beke afmaakt** 218
CD&V WISSELT VAN VLAAMSE MINISTERS
- 16 **Barsten in het blauwe triumviraat** 234
HOE DE TOP VAN OPEN VLD ONTRAFELT
- 17 **Hoe Hilde Crevits vanaf haar ziekbed Jambon I moet redden** 250
EEN LEERLING-TOVENAAR VERBRANDT ZIJN VINGERS
- 18 **'She decides!'** 264
HOE DE PREMIER ZICHZELF DE GRACHT IN RIJDT
- 19 **De kille club** 292
HOE EEN HELE REEKS VROUWEN IN HET 'DREAMTEAM' EEN NA EEN ONDER VUUR KOMEN
- 20 **Een vechtpartij in de kern** 310
HOE DE PREMIER ZIJN GREEP OP DE REGERING VERLIEST, MAAR DIE OP ZIJN PARTIJ NOG VERSTERKT
- 21 **Stikstof laat een spoor van vernieling na** 332
HOE DE VLAAMSE REGERING TELKENS DE HERHALING VAN HETZELFDE BELEEFT
- 22 **Blauwe vaandelvlucht** 356
HOE DE CROO DE LAATSTE DER MOHIKANEN WORDT
- 23 **De val van het rode godenkind** 377
HOE CONNER ROUSSEAU ZELF Vernietigt wat hij heeft opgebouwd
- 24 **Een overwinning erger dan Pyrrhus** 397
HOE VLAAMS BELANG ZIJN AFSpraak met de geschiedenis mist
- 25 **Eén langgerekte zwanenzang** 410
HOE ALEXANDER DE CROO VAN ALLE KANTEN DE REKENING GEPRESENTEERD Krijgt

EPILOOG

Een indecent voorstel 423

Methodologie 425

Dankwoord 427

‘Memento mori’

Elke zegevierende Romeinse generaal kreeg tijdens de triomftocht door Rome op zijn praalwagen een slaaf achter zich, die af en toe in zijn oor fluisterde:
‘Onthoud dat ook jij sterfelijk bent.’

INLEIDING

Dit boek gaat over België. Een land in het hart van Europa, letterlijk en figuurlijk: met de hoofdkwartieren van de EU en de NAVO is Brussel een diplomatiek knooppunt zonder weerga en het centrum van het Europese vredesproject.

Maar gastheer België worstelt zichtbaar met zijn exacte plek en rol in de Europese Unie. Maakt het deel uit van de bijna failliete 'Club Med', de mediterrane landen onder leiding van Frankrijk, Italië en Spanje, die het leven breed zien (*La vie large*, zoals PS-voorzitter Paul Magnette het poëtisch beschrijft in zijn laatste boek) en staatsschuld en begrotingstekorten minder laten meetellen? Of is het toch een noordelijke, spaarzame lidstaat, zoals Duitsland, Nederland en de Scandinavische landen?

De afgelopen vijf jaar werd die vraag beantwoord, op de meest pijnlijke wijze. Nadat het land in 2019 hopeloos verdeeld uit de verkiezingen gekomen was, kwamen de klassieke breuklijnen weer bloot te liggen. Fel uiteenlopende sociaal-economische visies, communautaire kwesties en tegelijk de broze menselijke relaties aan de top maakten het uiterst moeilijk een regering te vormen.

Vijf jaar later is de val van België manifest: de staatskas is meer dan leeg. Dit land duikelde in zowat alle Europese rankings naar beneden. De slechte leerling van de EU-klas, met een buitensporig tekort op de begroting en een sociale zekerheid die langzaam aan onbetaalbaar wordt. Geen wonder dat België met zichzelf worstelt.

Die val ging eerst geleidelijk, daarna plots heel snel. In 2019 schrokken ze bij de verkiezingen danig in het Paleis. Voor het eerst werd daar toen de leider van Vlaams Belang, Tom Van Grieken, ontvangen door de koning. Voor het eerst streefde het Paleis tegelijk haast openlijk naar een *grande coalition*, een regering die zowel de toen nog sterkste partij uit het noorden, de N-VA, zou bevatten, als de sterkhouder in het zuiden, de PS.

Dat project mislukte, en in de plaats ervan kwam de federale Vivaldi-coalitie, die vier jaar lang regeerde onder leiding van premier Alexander De Croo. Die loodste het land door twee diepe crisissen: eerst de covidpandemie, daarna de oorlog in Oekraïne. Vivaldi koos ervoor om de schok grotendeels op te vangen door nog meer geld uit te geven. Geld dat het niet had.

Het gevolg is een hard eindrapport: dit land vergrootte de staatsschuld tot ver boven de 100 procent van het bruto nationaal product. Het lopende tekort op de begroting is het hoogste van de hele Europese Unie en ruim boven de nieuwe begrotingsnormen van de EU. Er wacht, in combinatie met de oplopende kosten van de vergrijzing, een gruwelijke besparingsoefening voor de volgende regering.

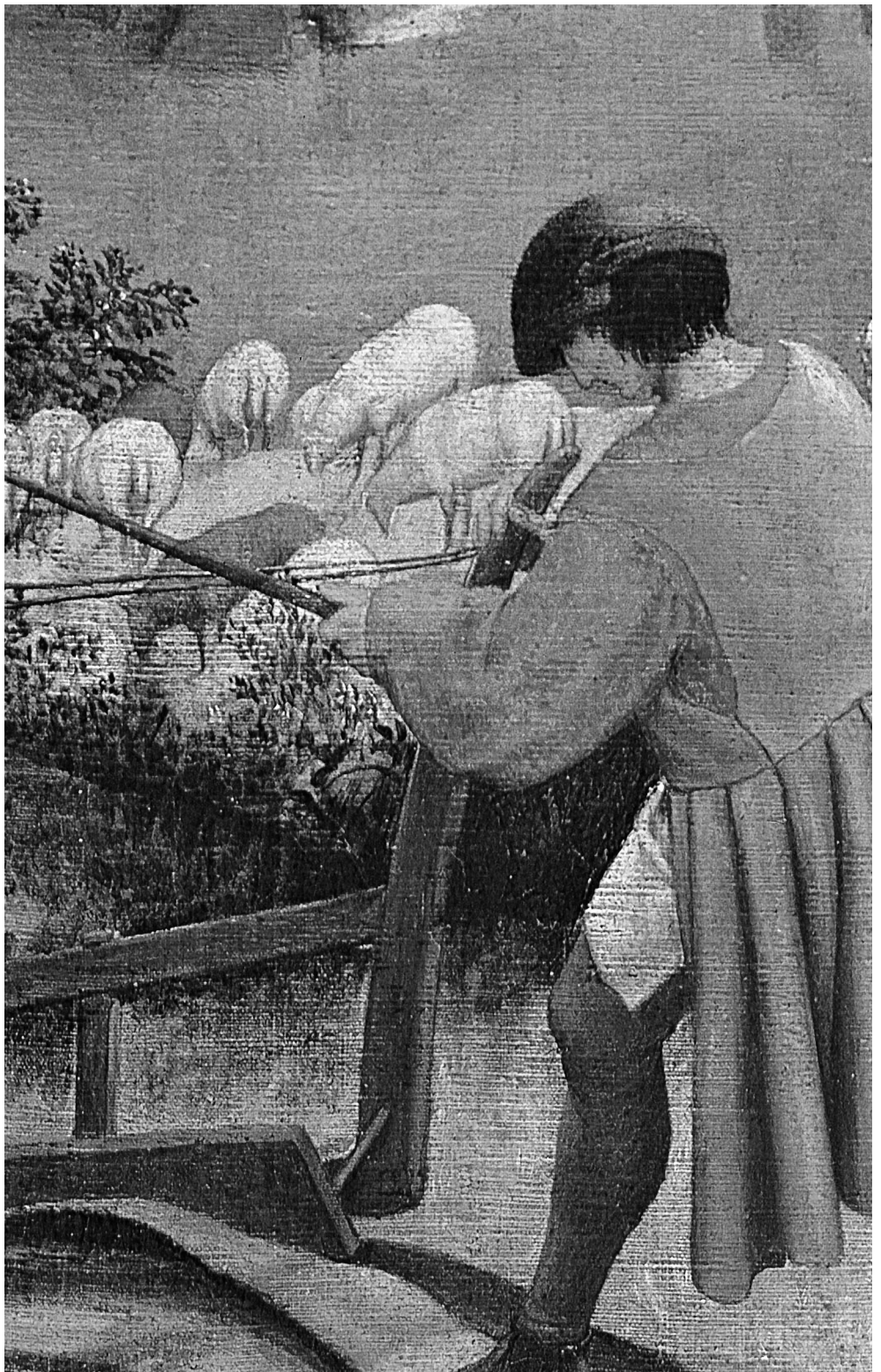
De vraag waarom Vivaldi dan zo jammerlijk faalde, is interessant. Zeker bij het begin van de regeerperiode, toen het land snakte naar leiderschap in een pandemie, vervulden premier De Croo en zijn minister van Volksgezondheid Frank Vandenbroucke die rol. Maar geleidelijk aan ontspoorde de regering, raakte de premier de regie kwijt en gingen de coalitiepartners op avontuur. Het eindoordeel van de kiezer was hard.

Daarbij een opvallende vaststelling: in vijf jaar tijd is het politieke personeel in ijtempo gewisseld. De ene na de andere leider en politieke architect maakte een val, een exit. Vaak door overmoed of zelfbedrog, uitgebuit door tegenstanders of, nog vaker, partijgenoten. Het huidige politieke klimaat is ongenadig voor de bewoners van de Wetstraat.

Het is onmogelijk om het grotere geheel en de infernale condities van de Belgische politiek te duiden zonder de menselijke factor: wie speelt welke rol, en waarom? *La condition humaine*, wat in het Frans zo mooi klinkt en moeilijk vertaald wordt als 'het menselijke falen', of misschien eerder 'het menselijke kantje'. Politici zijn geen robots, maar wezens van vlees en bloed.

In veel van de hoofdstukken die volgen, komt dat menselijke falen genadeloos bloot te liggen, vaak gelieerd aan één figuur, die een val maakt of er een veroorzaakt. Het helpt, als stukje van de puzzel, om het geheel beter te zien.

Overigens is de vaststelling dat het ook maar mensen zijn, die de politiek maken en het beleid uittekenen, allerm minst uniek voor België: het geldt net zo goed in Parijs, Berlijn of Washington DC. Alleen kan het in België wel veel zwaarder doorwegen, omdat de existentiële vraag hier nooit weg te denken is: overleeft dit land na zijn recente val de 21ste eeuw?

*‘Kom, Alexander
je moet nu echt
je speech gaan
schrijven.’*

Annik Penders tegen haar echtgenoot, de premier

ALEXANDER DE CROO

Charismatisch. Charmant. Kan snel info verwerken en beoordelen. Tegelijk ook echt een twijfelaar. Eerder een tacticus dan een strateeg: hij speelt de kleine spelletjes, maar vergeet soms de grote oefeningen.

Het verblijf in de Zestien verandert Alexander De Croo. Letterlijk. Als 48-jarige is hij grijzer geworden. Hij zegt ook zelf regelmatig dat de job hem 'harder' heeft gemaakt, ook emotioneel, dat hij een pantser heeft gekweekt, ook al wil hij dat liever niet. Maar het is eigen aan het premierschap. En dat beseft De Croo ook, hij neemt het erbij, net zoals hij de veiligheidsagenten erbij neemt die hem dag en nacht omringen. Dat hij af en toe snakt naar een dag zonder die schaduwen, met een beetje meer privacy: wie zou dat niet doen?

Als zoon van de ultieme beroepspoliticus Herman De Croo is hij letterlijk geboren in een politiek nest. En toch weet De Croo zich lange tijd als outsider te profileren, iemand die niet volop in het cynische wereldje van de Wetstraat staat, maar daarbuiten carrière maakte. Als ondernemer, maar ook als consultant bij Boston Consulting Group, het wereldwijde adviesbureau waar hij zijn vrouw leerde kennen. Iemand die vanuit die 'zakelijkheid' een 'professionele benadering' zal geven aan het emotionele wereldje van de Wetstraat.

Die redeneringen komen vaak terug wanneer De Croo het tot vicepremier schopt in twee opeenvolgende regeringen: hij zou het anders, beter doen dan voorgangers Elio Di Rupo (PS) en Charles Michel (MR), met wie hij soms hartelijke en soms hatelijke relaties onderhoudt.

Die 'Dr. Jekyll and Mr. Hyde'-houding komt telkens terug bij De Croo. Hij bekritiseert anderen om hun 'flauwe of kleine spelletjes', wil zichzelf boven die mêlée zetten, maar finaal blijkt hij geen haar beter – wel integendeel, zo verwijten anderen hem.

Zijn eigen kringen, zijn medewerkers en partijgenoten, verwijten hem dan weer vooral een gebrek aan lef, aan 'ballen'. Hij durft op cruciale momenten niet voluit te gaan. Hij heeft daarvoor eerder anderen nodig, zoals Vincent Van Quickenborne, zijn vicepremier, die duwen en beslissen.

Wanneer De Croo in oktober 2020 eindelijk premier van België wordt, realiseert hij een droom die zijn vader nooit heeft kunnen verwezenlijken: de hoogste trap. En hij weet Vivaldi van bij de start perfect neer te zetten als een nieuw, fris geluid. Het is exact 661 dagen sinds de val van Michel I op 9 december 2018, wanneer met zijn coalitie-De Croo I eindelijk weer een volwaardige regering haar intrek neemt op het federale niveau. Nu is het aan hem om met het 'frisse geluid' ook iets te gaan doen.

© 2024 Uitgeverij Manteau / Standaard Uitgeverij nv,
Franklin Rooseveltplaats 12, B-2060 Antwerpen en Wouter Verschelden

www.standaarduitgeverij.be
info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland
New Book Collective, Utrecht
www.newbookcollective.com

Ontwerp omslag en binnenwerk: Leen Depooter – quod. voor de vorm.
Beelden omslag en binnenwerk: Pieter Bruegel de Oude, *De val van Icarus* –
© Bridgeman Images
Auteursfoto: Steef Jansen
Opmaak binnenwerk: Ready2Print

Eerste druk oktober 2024

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks alle zorg die aan de samenstelling van de uitgave werd besteed, kan de redactie of de auteur noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze publicatie zou kunnen voorkomen.

ISBN 978 90 223 4171 1
D/2024/0034/350
NUR 740